

๑๔

ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร (๑)

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ตถาคตเป็นผู้มีวาจาเป็นหนึ่ง
เราเป็นพระอรหันต์ ผู้ตรัสรู้เองโดยชอบ พวกเธอจงเงี่ยโสต
สดับเถิด เราจะสั่งสอนจักแสดงธรรม พวกเธอปฏิบัติตามที่เรา
สั่งสอนแล้ว จะได้บรรลุธรรมอันยอดเยี่ยมตามเรา

ธรรมะจกัปปวัตตนาสูตร (๑)

๓๖๐

ชีวิตของมนุษย์ทั้งหลายที่ยังมีกิเลสอาสวะ ดวงจิตถูก
ห่อหุ้มด้วยอวิชชา บดบังดวงปัญญาไม่รู้แจ้งเห็นจริงในชีวิต
เรื่องราวในสังสารวัฏจึงเป็นความลึกลับที่มีดมน ไม่มีใครรู้เบื้องต้น
ท่ามกลาง และเบื้องปลาย คนเราทุกคนที่เกิดมาแล้ว ต่างก็มี
หน้าที่ คือ ต้องแสวงหาหนทางแห่งความหลุดพ้น มุ่งตรงไปสู่
อายตนิพพาน

ดังนั้น การกำจัดกิเลสอาสวะให้หมดสิ้นไปจึงเป็น
วัตถุประสงค์ของชีวิต จะกำจัดกิเลสอาสวะได้ ต้องเข้าถึงธรรมกาย
แล้วใช้กายธรรมที่ละเอียดที่สุดบริสุทธิ์ที่สุด จึงจะไปกำจัดต้นเหตุ
ของกิเลสอาสวะได้ แต่กว่าจะเข้าไปถึงจุดนั้น เราจะต้องทำใจของ
เราให้หยุดนิ่งอย่างสมบูรณ์ หยุดในหยุดกันตลอดไปบนเส้นทาง
แห่งอริยมรรค เส้นทางของพระอริยเจ้าทั้งหลาย

ครั้งหนึ่งท้าวสหัมบดีพรหมได้ทูลอาราธนาให้พระพุทธเจ้า
ทรงแสดงธรรม ว่า

“ขอพระองค์ผู้มีพระปัญญาธิ มิพระจักรุโดยรอบ
ปราศจากความโศกแล้ว จงเสด็จขึ้นสู่ปราสาทอันสำเร็จ
ด้วยธรรม จงพิจารณาชุมชนผู้จมอยู่ในความโศก ถูกชาติ
และชราครอบงำแล้ว อุปมาเหมือนบุคคลผู้อยู่บนยอดเขา
อันล้วนด้วยศิลา จะพึงเห็นชุมชนโดยรอบ ฉะนั้น ข้าแต่

ธรรมะจกัปปวัตตนาสูตร (๑)

๓๖๑

**พระองค์ผู้แก่ล้า ล้า ผู้ทรงชนะสงครามแล้ว ขอพระองค์จง
แสดงธรรมเพื่อเกื้อกูลแก่หมู่สัตว์ด้วยเถิด”**

เมื่อครั้งที่พระลัมมาลัมพุทเจ้าทรงบรรลुพระสัพพัญญุตญาณ ที่พระพุทเจ้าทุกๆ พระองค์ได้ทรงบรรลुกันแล้ว ก็ทรงเข้านิโรธสมาบัติมีพระนิพพานเป็นอารมณ์ ตลอดระยะเวลา ๗ วัน ที่โพธิมณฑล ทรงให้เวลาล่วงไปกับการเข้านิโรธสมาบัติอีกหลายสัปดาห์ พร้อมกับพิจารณาธรรม ที่เป็นเรื่องละเอียดลึกซึ้ง สุขุมลุ่มลึกยิ่งนัก ยากที่สรรพสัตว์จะตรงตามได้ *แต่เมื่อพระองค์ได้รับการอาราธนาจากสหัมบดีพรหมแล้ว ก็ตรวจตราดูโลกธาตุด้วยธรรมจักขุ ทรงเห็นเหล่าเวไนยสัตว์ชนิดที่มีอินทรีย์แก่กล้า เคยสั่งสมบุญบารมีร่วมกับพระองค์มาก่อน พร้อมทั้งจะตรัสรู้ธรรมตามก็มี ส่วนที่ยังมีอินทรีย์อ่อนอยู่ ได้ฟังพระสัทธรรมมาน้อย รอพระพุทเจ้าพระองค์ต่อไปมาโปรดก็มี

ทรงพิจารณาเห็นหมู่สัตว์ว่า ที่เป็นประเภทอุคฆตัตถัญญ คือเพียงฟังธรรมครั้งเดียว ก็สามารถตรัสรู้ธรรมตามได้ทันทีก็มีมากมาย เปรียบเสมือนบัวที่ไหล่พ้นน้ำ พอได้รับแสงอรุโณทัย ก็สามารถเบ่งบานได้ทันที

*มก. เล่ม ๑๘ หน้า ๔๒๑

ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร (๑)

๓๖๒

ทรงพิจารณาเห็นต่อไปว่าหมู่สัตว์ที่เป็นประเภทวิปจิตัญญ คือฟังธรรมที่มีการขยายความเพียงไม่กี่ครั้ง ก็สามารถไตร่ตรองตามธรรมที่พระองค์ทรงแสดง แล้วสามารถเข้าใจให้หยุดนิ่ง เข้าถึงธรรมตามพระองค์ได้ เหมือนดอกบัวที่ปริ่มน้ำ พร้อมทั้งจะโผล่ขึ้นเบ่งบานในวันรุ่งขึ้น และยังมีหมู่สัตว์อีกมากมายผู้มีบุญวาสนามาก่อน ที่รอคอยฟังพระสัทธรรมจากพระองค์ เป็นประเภทเนยยะ คือผู้ที่พระองค์พอจะแนะนำได้ ต้องฟังธรรมซ้ำแล้วซ้ำอีก หากเข้าใจก็กลายณมิตร ต้องใช้เวลาสักหน่อยจึงจะสามารถตรัสรู้ธรรมตามได้ เหมือนดอกบัวที่อยู่ใต้น้ำ ต้องใช้เวลาหลายวัน จึงจะโผล่พ้นน้ำขึ้นมารับแสงตะวัน

ส่วนประเภทสุดท้าย คือ ปทปรมะ หมู่สัตว์ผู้มีกิเลสหนา ปัญญาหยاب ได้ยินได้ฟังธรรมมาน้อย ไม่ได้สั่งสมบุญบารมีเอาไว้ แม้จะได้พบพระอริยเจ้า ได้ฟังพระสัทธรรม แต่ก็ไม่มีปัญญาพอที่จะไตร่ตรองตามธรรมที่ละเอียดลึกซึ้งได้ อย่างมากก็เป็นเพียงอุปนิสัยปัจจัยติดตัวไปข้ามภพข้ามชาติเท่านั้น เหมือนดอกบัวที่อยู่ใต้น้ำ อยู่ในเปือกตมไม่มีโอกาสเบ่งบานรับแสงอรุณ ต้องกลายเป็นอาหารของปลาและเต่าไป

เมื่อพระองค์ทรงพิจารณาเห็นอย่างนั้นแล้ว ก็ตรวจดูต่อไปว่า ควรจะแสดงธรรมแก่ใครก่อน ทรงตรวจดูไปตลอด

ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร (๑)

๓๖๓

หมื่นโลกธาตु ก็ทรงค้นพบว่า อาหารดาบสกับอุทกดาบส ซึ่งเคยเป็นอาจารย์มาก่อน เป็นผู้ที่มีพระคุณต่อพระองค์ อีกทั้งเป็นผู้มีบุญบารมีที่เป็นอุคฆติตัญญู พร้อมทั้งจะสามารถรองรับธรรมอันสุขุมลุ่มลึก ที่พระองค์ได้ตรัสรู้ด้วยความยากลำบากนี้ เมื่อตรวจดูอีกทีก็ทรงพบว่า ท่านอาจารย์ทั้งสองได้ละจากโลกนี้ไปแล้ว อาหารดาบสได้สมาบัติ ๗ ไปเป็นอรุพพรหมในอาภิกขุญญายตนะเมื่อ ๗ วันที่ผ่านมานี้เอง ส่วนอุทกดาบสได้สมาบัติ ๘ พึงจะละโลกไป แล้วไปบังเกิดในเนวสัญญานา-สัญญายตนะเมื่อวานนี้

ท่านอาจารย์ทั้งสองได้ไปสู่ภพภูมิที่มีอายุยืนยาว หหมดโอกาสที่จะได้รับรสพระธรรม เพราะถ้าหากพระองค์ทรงเทศน์ให้ฟังว่า อนิจจา วต สงขารา สังขารทั้งหลายไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ไม่ใช่ตัวตนที่ควรยึดมั่นถือมั่น ควรปล่อยวางในสังขารเหล่านั้นเสีย อาจารย์ทั้งสองจะไม่เชื่อ เพราะหลงเข้าใจผิดคิดว่า อรูปภพนี้เป็นสุขที่สุดแล้ว เที่ยงแท้ที่สุด ควรยึดมั่นถือมั่นเอาไว้ เมื่อไม่เชื่อก็ไม่ตรงตาม จึงเป็นผู้พลาดจากมรรคผลอย่างน่าเสียดาย เพราะถ้าหากยังไม่ทำกาลกิริยาเสียก่อน ท่านอาจารย์ทั้งสองจะได้ฟังธรรมและพร้อมที่จะบรรลुเป็นพระอรหันต์ได้ทันที

ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร (๑)

๓๖๔

พระพุทธองค์ทรงรำลึกถึงปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ที่เคยมี
อุปการคุณต่อพระองค์ และเห็นว่ามีอุปนิสัยแห่งการตรัสรู้
ธรรมตามพระองค์ได้ ทรงเห็นว่าขณะนี้ทั้ง ๕ ท่าน พักอยู่ที่
ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เขตพระนครพาราณสี จึงเสด็จพุทธดำเนิน
จากต้นมหาโพธิ์ มุ่งสู่กรุงพาราณสี ลี้้นระยะทาง ๑๘ โยชน์

ในระหว่างทาง อุปกาชีวกได้พบพระผู้มีพระภาคเจ้า
ระหว่างแม่น้ำคยา และต้นโพธิพฤกษ์ ได้เห็นพระวรกายของ
พระผู้มีพระภาคเจ้าเปล่งปลั่งผ่องใส เห็นพระรัศมีที่แผ่ชานออก
จากพระสรีระของพระพุทธองค์ ซึ่งไม่เคยพบเจอที่ไหนมาก่อน
ท่านได้ทูลถามว่า “ดูก่อนอาวุโส อินทรีย์ของท่านผ่องใสยิ่งนัก
ผิวพรรณของท่านบริสุทธิ์ผุดผ่อง ท่านบวชอุทิศใคร ใครเป็น
ศาสดาของท่าน หรือท่านชอบใจธรรมของใคร” พระผู้มีพระ-
ภาคเจ้าทรงเห็นว่า ต่อไปในอนาคต อาชีวกนี้จะได้บรรลุธรรม
ตามพระองค์ จึงได้แสดงวาทะว่า

“เราเป็นผู้ครอบงำธรรมทั้งปวง รู้แจ้งธรรมทั้งปวง เป็น
ผู้ที่ค้นหาและทักขิไม่ฉาบทา ละธรรมเป็นไปในภพสามได้หมด
เราเป็นผู้พ้นแล้วเพราะความสิ้นไปแห่งตัณหา เราตรัสรู้ยิ่งเอง
โดยชอบ แล้วจะพึงอ้างใครเล่าเป็นอาจารย์ อาจารย์ของเราไม่มี
บุคคลเสมอเหมือนเราก็ดูไม่มี ทั้งในโลกและเทวโลก เพราะเรา

ธรรมจักรกับปวัตตสูตร (๑)

๓๖๕

เป็นพระอรหันต์ในโลก เราเป็นศาสดาที่หาศาสดาอื่นยิ่งกว่ามิได้ เราผู้เดียวเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นผู้เย็นใจ ดับกิเลสได้แล้ว เราจะไปเมืองในแคว้นกาสิ เพื่อประกาศธรรมจักรให้กันไป จะยำอรรคมเหรีตีกลองอมตธรรมในโลกอันมีดมน เพื่อให้สรรพสัตว์ได้ดวงตาเห็นธรรม ดูก่อนอุปกะ เราชนะธรรมอันลามกแล้ว เพราะฉะนั้นเราจึงชื่อว่า อนันตชิน เป็นผู้ชนะอันหาที่สุดมิได้”

เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสอย่างนี้แล้วอุปกาชีวกก็ทูลว่า “ขอให้ท่านพึงเป็นผู้มีชัยชนะตลอดกาลเถิด” ว่าแล้วก็แสดงอาการลั่นศีรษะคล้ายกับยังกลางแคลงสงสัยอยู่ ลั่นศีรษะและก็แลบลิ้นด้วย แล้วก็เดินจากไป

ส่วนพระพุทธร่องค์ก็เสด็จไปยังป่าอิสิปตนะ ซึ่งเป็นที่อาศัยของปัญจวัคคีย์ ก่อนหน้านั้นปัญจวัคคีย์ได้ทำการตกลงกันว่า หากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จมาก็จะไม่ยอมลุกขึ้นต้อนรับ เพราะเข้าใจว่าพระพุทธร่องค์ทรงคลายความเพียรที่ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว แต่เมื่อพระบรมศาสดาเสด็จมาถึง ทุกๆ ท่านต่างก็ลืมลัญญาที่เคยทำกันไว้ แล้วรีบลุกขึ้นต้อนรับ รูปหนึ่งรับบาตรจีวรของพระผู้มีพระภาคเจ้า รูปหนึ่งปูลาดอาสนะ รูปหนึ่งจัดหาน้ำล้างพระบาท รูปหนึ่งจัดตั้งตั่ง

ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร (๑)

๓๖๖

รองพระบาท อีกรูปหนึ่งนำผ้าเช็ดพระบาทเข้าไปถวาย

พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับนั่งบนอาสนะ ที่พระปัญจวัคคีย์จัดถวาย แล้วทรงล้างพระบาท ฝ่ายพระปัญจวัคคีย์เรียกพระผู้มีพระภาคเจ้าโดยระบุพระนาม และใช้คำว่า อาวุโส พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสห้ามพระปัญจวัคคีย์ว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย พวกเธออย่าเรียกตถาคต โดยระบุชื่อ และอย่าใช้คำว่า อาวุโส เพราะเราตถาคตได้เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้เองโดยชอบ พวกเธอจงเจียโลตสดับ เราได้บรรลุอมตธรรมแล้ว เราจะสั่งสอน จะแสดงธรรมแก่พวกเธอ พวกเธอจงปฏิบัติตามที่เราสั่งสอน แล้วไม่ช้าจะทำให้แจ้งคุณอันยอดเยี่ยมได้”

เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสอย่างนี้แล้ว พระปัญจวัคคีย์ได้ทูลคำนึงถึงสองครั้งว่า “อาวุโสโคดม กัปปนี้ พระองค์คลายความเพียรเสียแล้ว โฉนจักบรรลุอมตธรรมได้เล่า” พอครั้งที่สาม พระผู้มีพระภาคเจ้าก็ยังทรงยืนย่นเหมือนเดิม แล้วตรัสว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย พวกเธอยังจำได้หรือไม่ว่า ถ้อยคำเช่นนี้ เราได้เคยพูดแล้วในปางก่อนแต่กาลนี้” พระปัญจวัคคีย์กราบทูลว่า “คำนี้ไม่เคยฟังเลยพระพุทธเจ้าข้า” พระพุทธองค์จึงตรัสว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ตถาคตเป็นผู้มีวาจาเป็นหนึ่ง เราเป็นพระอรหันต์ ผู้ตรัสรู้เองโดยชอบ พวกเธอจงเจียโลตสดับเถิด เราจะ

ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร (๑)

๓๖๓

สั่งสอนจักแสดงธรรม พวกเธอปฏิบัติตามที่เราสั่งสอนแล้ว
จะได้บรรลุธรรมอันยอดเยี่ยมตามเรา”

เมื่อปัญจวัคคีย์ยินยอมเชื่อฟังพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้ว
ก็เจียโลต ตั้งจิตเพื่อฟังพระลัทธิธรรมที่พระพุทธองค์นำมาแสดง
ส่วนพระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมอะไรนั้น ครั้งต่อไปจะนำ
ธรรมะที่พระพุทธองค์ได้แสดงให้พระปัญจวัคคีย์ มาเล่าให้ได้
รับฟังกัน เพราะฉะนั้นให้เตรียมกาย วาจา ใจของเราให้สะอาด
บริสุทธิ์ ให้ใจผ่องใส พยายามประคับประคองรักษาใจให้หยุดนิ่ง
เอาไว้ ใจของเราจะได้เหมาะสม ที่จะเป็นภาชนะรองรับธรรมะ
รองรับบุญกุศลที่จะเกิดขึ้นจากการฟังธรรม เราจะได้ฟัง
ปฐมเทศนาที่พระพุทธองค์ทรงแสดงเอาไว้ เมื่อ ๒,๕๐๐ กว่าปี
ที่หลวงพ่อกับเรานำมาเล่าให้ฟังพร้อมๆ กัน

